(ג) [ג] מֻתָּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְיַיִן יוֹם שֵׁנִי, (ד) אֲבָל בַּלַּיְלָה (ד) [ד] אָסוּר (ה) מִפְּנֵי אֲבֵלוּת שֶׁל יוֹם (מהרי"ל (שו"ת סי' קכה)):

תקנט מִנְהֲגֵי תִּשְׁעָה בְּאָב, וְדִין מִילָה בְּתִשְׁעָה בְּאָב. וּבוֹ י' סְעִיפִים:

א א**אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת,** (א) **אֵין אוֹמְרִים 'צִדְקָתְךָ' בְּמִנְחָה בְּשַׁבָּת.** הַגָּה: וּמַבְדִּילִין בַּלַּיְלָה בַּתְּפִלָּה כְּשְׁאָר מוֹצָאֵי שַׁבָּת (הגהות מרדכי הלכות תשעה באב (מו"ק סי' תתקלג)), וְאִם שָׁכַח מִלְּהַבְדִּיל עַיֵּן לְעֵיל סִימָן רצ"ד סָעִיף ג'. וּמִתְפַּלְּלִים בְּנַחַת וְדֶרֶךְ בְּכִי כַּאֲבֵלִים, (ב) וְכֵן עוֹשִׂים בְּקְרִיאַת 'אֵיכָה' (הגהות מיימוני (תענית פ"ה מנהגי ת"ב)). וּבְכָל אֵיכָה מַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ יוֹתֵר (מהרי"ל (הלכות י"ז בתמוז ות"ב)), וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַחַזָּן לַפָּסוּק 'הֲשִׁיבֵנוּ', אוֹמְרִים אוֹתוֹ הַקָּהָל בְּקוֹל רָם, וְאַחַר כָּךְ מְסַיֵּם הַחַזָּן, וְחוֹזֵר הַקָּהָל וְאוֹמְרִים 'הֲשִׁיבֵנוּ' בְּקוֹל רָם (ג) וְכֵן הַחַזָּן (הגהות מיימוני (שם)): **ב** ב**בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב** (ד) (מִתְפַּלְּלִים (ו) עַרְבִית (ה) וְאוֹמְרִים אֵיכָה וְקִינוֹת) (הגהות מיימוני (שם) ומהרי"ל (שם)) **וְאוֹמֵר אַחַר קִינוֹת וְ'אֵיכָה' סֵדֶר קְדֻשָּׁה וּמַתְחִיל** (ו) **מ'וְאַתָּה קָדוֹשׁ',** ג**וְאִם חָל** (ג) [ב] **בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת** (ז) **אֵין אוֹמְרִים 'וִיהִי נֹעַם'.** הַגָּה: (ח) וְלֹא 'לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת' (ט) וְלֹא 'וְיִתֶּן לְךָ' (כל בו (סר' סנ)). וּמְסִירִין הַפָּרֹכֶת מִלִּפְנֵי הָאָרוֹן עַל שֵׁם 'בְּצַע אָמְרָתוֹ' (מיכה ג יז) (מנהגים): **ג** ד**לֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב וְיוֹמוֹ,** (י) **יוֹשְׁבִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת** (ג) [ג] (יא) **לָאָרֶץ עַד תְּפִלַּת מִנְחָה** (וְעַכְשָׁו נָהֲגוּ לֵישֵׁב עַל סַפְסְלֵיהֶם

א טור וְכֵן כָּתַב אַשֵּׁרֵי וְהַגָּהוֹת אַשֵּׁרֵי בְּסוֹף תַּעֲנִית (סי' לח) וְהַמַּרְדְּכִי בְּרֵישׁ מוֹעֵד קָטָן (סי' תתלד).
ב טור. ג שָׁם וּבְשֵׁם רַב צֶמַח גָּאוֹן וְרַבֵּנוּ נִסִּים וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים.
ד הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי (תעניות פ"ה) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ם וּמִנְהַג הַצָּרְפָתִים.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְגַלַּח, מַתָּר לְגַלַּח בְּלֵיל עֲשִׂירִי כֵּיוָן דְּרֹב הָעִיר אֵין לָהֶם חֲמָרָא זוֹ דְּגַם הוּא לֹא נָהֲג אֶלָּא בְּאַכִּילָה, וּבְהַגָּהוֹת מֵימוֹנִי מֻכָּל בְּכָל גַּוְנָא בְּתִסְפֹּרֶת, עַיֵּן שָׁם. וּמֵה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם מָגֵן אַבְרָהָם כְּשֶׁחָל בְּיוֹם שִׁשִּׁי כוּ' וּמַתָּר לְהִסְתַּפֵּר בְּשַׁחֲרִית, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה סוֹף סִימָן תקנ"ט (ס"ק לא), וְרֵאָיָה מִסִּימָן תקנ"א סָעִיף ט"ז מִטּוּר וּב"ח. וְכֵן כָּתַב בְּשָׁאֲלַת יַעְבֵ"ץ חֵלֶק א' סִימָן (ק"ו) [צ"ו] עַיֵּן שָׁם: **[ג] מַתָּר.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וְכָתַב בְּשַׁעֲרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"א) שֶׁכָּתַב בְּתְשׁוּבָה שֶׁאַף אִם הֲרוֹצִים לְהִתְעַנּוֹת בְּשִׁתֵּי יָמִים דְּוָקָא הַחֲמִשָּׁה עִנּוּיִים, אֲבָל לְבַטֵּל עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה אוֹ שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ צִיצִית וּתְפִלִּין אֵין לוֹ רְשׁוּת לְבַטֵּל, עַיֵּן שָׁם. וְאַף הַמִּתְעַנֶּה עֲשִׂירִי, אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּשַׁבָּת וְנִדְחָה, אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת יוֹם י"א, עַיֵּן פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב): **[ד] אָסוּר.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וְכָתַב מַהֲזִיק בְּרָכָה (סק"ה) בְּשֵׁם זֶרַע אֶמֶת (או"ח סי' סב) שֶׁלְּהִסְתַּפֵּר מַתָּר בְּלֵיל [מוֹצָאֵי] תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁנִּדְחָה, וְאַף אִם נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהִסְתַּפֵּר הוּא מִנְהָג בְּטָעוּת וְאֵין צָרִיךְ הַתָּרָה, וְאַף מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַחְמִיר בָּזֶה גַּם כֵּן. מִכָּל מָקוֹם אֵין לְהַחְמִיר לְמוֹהֵל שֶׁצָּרִיךְ לַיְלֵךְ לְעִיר אַחֶרֶת לָמוּל לְמָחָר מַתָּר לְהִסְתַּפֵּר בְּלֵיל עֲשִׂירִי שֶׁל תִּשְׁעָה בְּאָב, דְּהָוֵי לְכָבוֹד הַמִּילָה כְּדֵי שֶׁבְּהֶגִּיעַ לְעִיר אַחֶרֶת יִהְיֶה פָּנוּי לִקַּח מִצְוַת מִילָה מִיָּד, עַיֵּן שָׁם:

ב [ב] בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יב) וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג) דְּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַאֲרִיכִין, טוֹב שֶׁלֹּא לְהַשְׁכִּים, בְּעֶנְיַן שֶׁיִּשְׁהוּ בְּאֵמִירַת הַקִּינוֹת סָמוּךְ לַחֲצוֹת הַיּוֹם:
ג [ג] לָאָרֶץ. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמְבֹאָר בְּמַהֲרִי"ל שֶׁיֵּשֵׁב לְהַדְיָא עַל גַּבֵּי קַרְקַע, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תקנ"ב (סק"ח) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ש שֶׁעַר אֲרִיאֵה שֶׁעַל פִּי הַקַּבָּלָה אֵין לֵישֵׁב לְהַדְיָא, רַק יַפְסִיק בְּבֶגֶד שֶׁאֵינוֹ לָבוּשׁ בּוֹ בֵּינוֹ לְהַקַּרְקַע, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הַלָּכָה

דְּאַף מִמִּנְהָג כָּשֵׁר לֹא אָסוּר אֶלָּא בְּבָשָׂר וְיַיִן אֲבָל לְעִנְיַן רְחִיצָה וְתִסְפֹּרֶת לֹא הֻחְמְרוּ, וּמָצָאתִי לְהָרַב הַשְּׁיָרֵי (הגה"ט סק"ד) שֶׁהֶחְתִּיר גַּם כֵּן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה לְהַקֵּל בָּזֶה שֶׁכְּמָה אַחֲרוֹנִי זְמַנֵּנוּ הֶעְתִּיקוּ דְּבָר זֶה לְמַעֲשֶׂה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ד) **אֲבָל בַּלַּיְלָה אָסוּר וְכוּ'.** הַיְנוּ רַק בַּאֲכִילַת בָּשָׂר וּשְׁתִיַּת יַיִן, (ו) אֲבָל בְּתִסְפֹּרֶת מֻתָּר לְכָלֵי עָלְמָא: (ה) **מִפְּנֵי אֲבֵלוּת שֶׁל יוֹם.** מַשְׁמַע דְּרַק בָּזֶה מִפְּנֵי אֲבֵלוּתוֹ שֶׁל תִּשְׁעָה בְּאָב מַחְמִירִינַן גַּם בַּלַּיְלָה שֶׁאַחֲרָיו דְּהוּא כְּמוֹ (ו) בֵּין הַמְּצָרִים, דְּיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמַּחְמִירִין עַל עַצְמָן מִבָּשָׂר וְיַיִן, אֲבָל בִּשְׁאָרֵי תַּעֲנִיתִים אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה:

א (א) **אֵין אוֹמְרִין וְכוּ'.** מִידֵי דְּהָוֵי אֲרַאש חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, שֶׁאֵין אוֹמְרִים 'צִדְקָתְךָ וְצִדְקָתְךָ' בְּשַׁבָּת, דְּתִשְׁעָה בְּאָב נַמִּי אִקְרֵי מוֹעֵד: **(ב) וְכֵן עוֹשִׂים וְכוּ'.** וַיְפַסֵּיק בֵּין כָּל פְּסוּק (ו) מְעַט וּבֵין כָּל 'אֵיכָה' יוֹתֵר מְעַט, וּפְסוּק הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּכָל 'אֵיכָה' אוֹמֵר בְּקוֹל רָם. וּלְעִנְיַן בְּרָכָה לִפָּנֶיהָ עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ת"צ סוֹף סָעִיף ט' בְּהַגָּ"ה וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס"ק יט). וְטוֹב שֶׁיַּחִיד (ז) יִקְרָא 'אֵיכָה' גַּם בַּיּוֹם:
(ג) וְכֵן הַחַזָּן. וְאַחַר כָּךְ חוֹזֵר הַחַזָּן וּמַתְחִיל זְכֹר ה' מָה הָיָה לָנוּ וּכוּ' וְרֹאֵה אֶת חֶרְפָּתֵנוּ אוֹי מָה הָיָה לָנוּ, וְכֵן חוֹלֵק כָּל הַפְּסוּקִים אֶמְצָעִיתָן בְּאוֹי וְסוֹפָן בְּאוֹי מָה הָיָה לָנוּ [דְּרָכֵי מֹשֶׁה (אות ב)]: **ב (ד) מִתְפַּלְּלִין עַרְבִית.** בַּתְּחִלָּה. וְאוֹמֵר קַדִּישׁ עִם תִּתְקַבֵּל (ג) אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית. וְאִם חָל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אֵין מְבָרְכִין הַבְדָּלָה בְּתוֹךְ [בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין כֵּן]. מַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה באב):
(ה) וְאוֹמְרִים אֵיכָה וְקִינוֹת. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא בְּיָחִיד [חַיֵּי אָדָם (כלל קלה סי"ט)]: **(ו) מ'וְאַתָּה קָדוֹשׁ'.** וְלֹא יֹאמַר 'וְבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל', שֶׁאֵין גְּאֻלָּה בַּלַּיְלָה. וְלֹא 'וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי', שֶׁנִּרְאֶה כְּמְקַיֵּם בְּרִית עַל הַקִּינוֹת, וְעוֹד דְּאָסוּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר 'וְלֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ' [טור]: **(ז) אֵין אוֹמְרִים 'וִיהִי נֹעַם'.** לְפִי (ז) שֶׁעָקְרוֹ נִתְיַסֵּד עַל הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן וַעֲתִידָה נֶחֱרָב: **(ח) וְלֹא 'לַמְנַצֵּחַ' וְכוּ'.** שֶׁאֵינוֹ (ה) מִסַּדֶּר הַיּוֹם וְאָסוּר: **(ט) וְלֹא 'וְיִתֶּן לְךָ'.** שֶׁאֵינוֹ (ו) זְמַנּוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב: **ג (י) יוֹשְׁבִים וְכוּ'.** דֶּמְיָא דְּאֶבֶל שָׁיוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי קַרְקַע כָּל שִׁבְעָה, וּמִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ חָמוּר כָּל כָּךְ כְּמוֹ הַחֲמִשָּׁה עִנּוּיִים וּלְכָךְ לֹא בָּעֵי כָּל הַיּוֹם: **(יא) לָאָרֶץ.** הַיְנוּ אַחַר שֶׁעָנוּ בָּרוּךְ ה' הַמְבֹרָךְ וְכוּ' דְּזֶה צָרִיךְ (ז) לְהֵיוֹת בַּעֲמִידָה, וְעַיֵּן (ם) בָּאַחֲרוֹנִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: (ז) עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ואיתא), **וּלְשׁוֹן הָרַמ"א שֶׁכָּתַב בִּלְשׁוֹן אָסוּר מְגֻמְגָּם קְצָת, דְּאַף לֵיל עֲשִׂירִי מַמָּשׁ רַק מִנְהָג כָּשֵׁר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּטּוּר, אֲבָל מִדִּינָא מַתָּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ"א וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה,** וְעַיֵּן פְּרִי חָדָשׁ מַה שֶׁכָּתַב בְּלִקּוּטָיו:
א (ם) מַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז וט' באב): **(ט)** שָׁלֵ"ה (תענית פרק נר מצוה אות א):

ב (ג) אֲבָל אַחַר 'אֵיכָה' עַד לְמָחָר אַחַר יְצִיאַת בֵּית הַכְּנֶסֶת, קַדִּישׁ בְּלֹא תִתְקַבֵּל בְּדִלְקַמָּן (ס"ד) **בְּהַגָּ"ה:** (ד) סַמַ"ק (מצוה צו). וְעוֹד טָעֲמִים עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש שאין) וּבְכָאוּר הַגְּרַ"א: **(ה)** הַגְּרַ"א: **(ו)** גַּם זֶה שָׁם: **ג (ז)** אֶלְיָה רַבָּה (סק"א): **(ח)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וּפְרִי מְגַדִּים עַיֵּן שָׁם:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(יב) מִיָּד אַחַר (ד) [ד] שֶׁיָּצְאוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת שַׁחֲרִית, (יג) וּמַאֲרִיכִין עִם הַקִּינוֹת עַד מְעַט קֹדֶם חֲצוֹת). (יד) ה"וְאַיִן מַדְלִיקִין נֵרוֹת בַּלַּיְלָה, (טו) כִּי אִם *)נֵר (ה) אֶחָד לוֹמַר לְאוֹרוֹ קִינוֹת וְאֵיכָה: ד (טז) ו'אֵין אוֹמְרִים (ו) [ז] תַּחֲנוּן (וְלֹא סְלִיחוֹת) (הגהות אשירי (פ"ד סי' נ)) בְּתִשְׁעָה בְּאָב, וְאֵין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם (יז) מִשּׁוּם דְּמִקְרֵי מוֹעֵד. הַגָּה: וְקוֹרִין (ז) בַּתּוֹרָה 'כִּי תוֹלִיד בָּנִים' (דנכ"ס ד כה), וּמַפְטִירִין בִּירְמְיָה (ח יג) (מ) (יח) 'אָסֹף אֲסִיפֵם'. וְכָל הַקַּדִּישִׁים שֶׁאוֹמְרִים אַחַר 'אֵיכָה' עַד שֶׁיּוֹצְאִים לְמָחָר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, אֵין אוֹמְרִים תִּתְקַבֵּל. וְאֵין אוֹמְרִים אַל אָרֶךְ אַפַּיִם (טור ומנהגים) (יט) וְלֹא 'לַמְנַצֵּחַ' (מנהגים) (כ) וְלֹא פִּטּוּם (ט) הַקְּטֹרֶת (מרדכי). (כא) וְאֵין צָרִיךְ לְשַׁנּוֹת מְקוֹמוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב: ה ז'בְּשָׁעַת הַקִּינוֹת (כב) אָסוּר לְסַפֵּר דָּבָר וְלָצֵאת חוּץ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְסִיק לִבּוֹ מִן הָאֵבֶל, (כג) וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא לָשׂוּחַ עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים. (וְנוֹהֲגִין לוֹמַר קְצָת נָחָמָה אַחַר הַקִּינוֹת לִפְסֹק בְּנָחָמָה) (הגהות מיימוני (תעניות פ"ה): ו (כד) חאִם יֵשׁ (י) אֵבֶל בָּעִיר, הוֹלֵךְ בַּלַּיְלָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְגַם בַּיּוֹם עַד שֶׁיִּגְמְרוּ הַקִּינוֹת: ז טאִם יֵשׁ תִּינוֹק לָמוּל, מָלִין אוֹתוֹ (כה) אַחַר שֶׁגּוֹמְרִים הַקִּינוֹת, 'וְיֵשׁ מַמְתִּינִין לְמוּלוֹ

ה הרא"ש בְּסוֹף תַּעֲנִית (פ"ד סי' לז) מְפַרֵשׁ אֵיכָה רַבָּתִי (א א). *) (עוד נר אֶחָד לְהַדְלִיק מִפְּנֵי נֵר הַחַיִּן אִם כָּבָה. הַגְּהוֹת מֵימוֹנִי). ו טור וְהִפְרִידָנִי (בריש מ"ק) [בְּתַעֲנִית] וְהִרְווֹקָחַ (סי' ש"א) וְהַגְּהוֹת אֲשֵׁרִ"י (פ"ד סי' לח). ז מִסֶּכֶת סוֹפְרִים פֶּרֶק י"ח (ה"ט) וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ן בְּסִפְרוֹ תּוֹרַת הָאָדָם (ענין אבילות ישנה אות קט) וְהַשּׁוּר. ח הרא"ש בְּסוֹף תַּעֲנִית (פ"ד סי' ח) בְּשֵׁם הָרַ"מ. ט טור. י שם וְכֵן כָּתַב הַמַּרְדְּכִי (סי' תרלה) לִשְׁתֵּי הַדֵּעוֹת וְשָׁאֲרֵי פּוֹסְקִים.

בַּאֵר הֵיטֵב

(ד) **שֶׁיָּצְאוּ.** דְּהוֹלְכִין עַל הַקְּבָרוֹת וְהֵנֵי עַד חֲצוֹת דְּאָז רַשַּׁאי לֵישֵׁב עַל הַסַּפְסָל. מִנְהָגִים. וְכָתַב הַטַּ"ז (סק"ו), אֲבָל שְׁאָר דְּבָרִים דְּהֵינוּ רְחִיצָה וְסִיכָה וּנְעִילַת הַסַּנְדָּל וְכוּ', וַדַּאי אֲסוּרִים עַד הַלַּיְלָה כְּמוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְהַמּוֹן הָעָם טוֹעִים וְהוֹלְכִים אַחַר חֲצוֹת בְּמִנְעָלִים וּמַחֲמִירִין יְדִיעָה עוֹשִׂים כֵּן. עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן סִימָן תקנ"ד סָעִיף קָטָן א': (ה) **אֶחָד.** וּמַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה באב) כָּתַב לְהַדְלִיק עוֹד נֵר אֶחָד שֶׁאִם יִכְבֶּה נֵר הַחַיָּן יַדְלִיק מִמֶּנּוּ. מַשְׁמַע שֶׁהַקָּהָל לֹא יֹאמְרוּ אֵיכָה וְקִינוֹת רַק יִשְׁמְעוּ מֵהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד). וְטַ"ז (סק"ה) כָּתַב דְּכָל הַקָּהָל צְרִיכִים לוֹמַר הַקִּינוֹת דְּמַה יּוֹעִיל אֲמִירַת הַחַיָּן לְחוּד, עַל כֵּן נִרְאֶה דְּבְכָל שְׁכוּנָה יִהְיֶה נֵר אֶחָד שֶׁעַל יְדֵי הַדְּחַק יוּכְלוּ לוֹמַר קִינוֹת לְאוֹרוֹ, עַיֵּן שָׁם. וּבְאֵר הֵיטֵב כָּתַב, דְּמַה שֶּׁכָּתַב כִּי אִם נֵר אֶחָד הֵינוּ דַּוְקָא בְּכִנִיסַת הַלַּיְלָה אֲבָל בְּשָׁעַת קְרִיאַת 'אֵיכָה' וְקִינוֹת יְכוֹלִין לְהַדְלִיק כָּל אֶחָד נֵר, עַיֵּן שָׁם. מַהֲרִי"ל הָיָה נוֹתֵן רֶוַח בֵּין כָּל פָּסוּק וּפָסוּק מְעַט, וּבֵין כָּל 'אֵיכָה' יוֹתֵר מְעַט, וּבְפָסוּק אַחֲרוֹן שֶׁבְּכָל 'אֵיכָה' אוֹמֵר בְּקוֹל רָם. וְטוֹב שֶׁיְּחִיד יִקְרָא 'אֵיכָה' גַּם בַּיּוֹם. שָׁלָ"ה (תענית פרק נר מצוה אות א): ד (ו) **תַּחֲנוּן.** (תענית פ"ה) וְכֵן הִנְהִיג הַגָּאוֹן זַ"ל דְּלֹא כְּהַגָּהוֹת מִנְהָגִים וְעַיֵּן סוֹף סִימָן נ"א. וְאֵין אוֹמְרִים 'שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף'. כָּתַב הַטַּ"ז (סק"ו), וְנִרְאֶה לִי דְּמַתָּר לַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד עַל חָכָם שֶׁמֵּת וְלַיְשֵׁב עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע בְּתִשְׁעָה בְּאָב וַאֲפִלּוּ אַחַר חֲצוֹת כְּמוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. שָׁלָ"ה (תענית פרק נר מצוה אות א): ד (ז) **תִּתְחַנְּנוּ.** וְכֵן הַמִּנְהָג בְּכָל מְקוֹמוֹת. הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי. ו טור וְהִפְרִידָנִי (בריש מ"ק) [בְּתַעֲנִית] וְהִרְווֹקָחַ (סי' ש"א) וְהַגְּהוֹת אֲשֵׁרִ"י (פ"ד סי' לח). ז מִסֶּכֶת סוֹפְרִים פֶּרֶק י"ח (ה"ט) וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ן בְּסִפְרוֹ תּוֹרַת הָאָדָם (ענין אבילות ישנה אות קט) וְהַשּׁוּר. ח הרא"ש בְּסוֹף תַּעֲנִית (פ"ד סי' ח) בְּשֵׁם הָרַ"מ. ט טור. י שם וְכֵן כָּתַב הַמַּרְדְּכִי (סי' תרלה) לִשְׁתֵּי הַדֵּעוֹת וְשָׁאֲרֵי פּוֹסְקִים.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(ד) **שֶׁיָּצְאוּ.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּלְעִנְיַן לִשְׁתּוֹת טוּטי"ן דַּעַת הַשַּׁיָּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי' תקסז הגב"י סק"ג) לְהַחְמִיר וְעַיֵּן לְעֵיל ס"י *) וְיֵשׁ מִקִּלִּין, וְעַיֵּן הֵר הַכַּרְמֶל סִימָן י"ט, וְנִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהָקֵל אַחַר חֲצוֹת וּבְצִנְעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְעַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן תקנ"ד (סק"ב) שֶׁאַף אִם הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִבְּעוֹד יוֹם, אֵין לְנַעֵל עַד הַלַּיְלָה מַמָּש, וְעַיֵּן בְּפִרְי מְגַדִּים רֵישׁ סִימָן תקנ"ד (א"א סק"א) דְּגַם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת אָסוּר, וְהוּא הַדִּין תּוֹרָה דְּאָסוּר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. אֵין לַיְלֵךְ יָחִיד בְּעֵת קְרוּשׁ לְבָנָה, עַיֵּן שָׁם: ד (ו) **תַּחֲנוּן.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ק כג) אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּשַׁבָּת וְיֵשׁ מִילָה, אוֹמְרִים יוֹצֵר בְּמִילָה:

*) נִשְׁתַּבֵּשׁ בַּדְּפוּסִים הַקּוֹדְמִים. וְצָרִיךְ לוֹמַר בְּסִימָן תקי"א סָעִיף קָטָן ה', עַיֵּן שָׁם. הַמַּגִּיהַ.

(ז) **שָׁיְּצְאוּ.** דְּהוֹלְכִין עַל הַקְּבָרוֹת וְהֵנֵי עַד חֲצוֹת דְּאָז רַשַּׁאי לֵישֵׁב עַל הַסַּפְסָל. מִנְהָגִים. וְכָתַב הַטַּ"ז (סק"ו), אֲבָל שְׁאָר דְּבָרִים דְּהֵינוּ רְחִיצָה וְסִיכָה וּנְעִילַת הַסַּנְדָּל וְכוּ', וַדַּאי אֲסוּרִים עַד הַלַּיְלָה כְּמוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְהַמּוֹן הָעָם טוֹעִים וְהוֹלְכִים אַחַר חֲצוֹת בְּמִנְעָלִים וּמַחֲמִירִין יְדִיעָה עוֹשִׂים כֵּן. עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן סִימָן תקנ"ד סָעִיף קָטָן א': (ה) **אֶחָד.** וּמַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה באב) כָּתַב לְהַדְלִיק עוֹד נֵר אֶחָד שֶׁאִם יִכְבֶּה נֵר הַחַיָּן יַדְלִיק מִמֶּנּוּ. מַשְׁמַע שֶׁהַקָּהָל לֹא יֹאמְרוּ אֵיכָה וְקִינוֹת רַק יִשְׁמְעוּ מֵהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד). וְטַ"ז (סק"ה) כָּתַב דְּכָל הַקָּהָל צְרִיכִים לוֹמַר הַקִּינוֹת דְּמַה יּוֹעִיל אֲמִירַת הַחַיָּן לְחוּד, עַל כֵּן נִרְאֶה דְּבְכָל שְׁכוּנָה יִהְיֶה נֵר אֶחָד שֶׁעַל יְדֵי הַדְּחַק יוּכְלוּ לוֹמַר קִינוֹת לְאוֹרוֹ, עַיֵּן שָׁם. וּבְאֵר הֵיטֵב כָּתַב, דְּמַה שֶּׁכָּתַב כִּי אִם נֵר אֶחָד הֵינוּ דַּוְקָא בְּכִנִיסַת הַלַּיְלָה אֲבָל בְּשָׁעַת קְרִיאַת 'אֵיכָה' וְקִינוֹת יְכוֹלִין לְהַדְלִיק כָּל אֶחָד נֵר, עַיֵּן שָׁם. מַהֲרִי"ל הָיָה נוֹתֵן רֶוַח בֵּין כָּל פָּסוּק וּפָסוּק מְעַט, וּבֵין כָּל 'אֵיכָה' יוֹתֵר מְעַט, וּבְפָסוּק אַחֲרוֹן שֶׁבְּכָל 'אֵיכָה' אוֹמֵר בְּקוֹל רָם. וְטוֹב שֶׁיְּחִיד יִקְרָא 'אֵיכָה' גַּם בַּיּוֹם. שָׁלָ"ה (תענית פרק נר מצוה אות א): ד (ו) **תַּחֲנוּן.** (תענית פ"ה) וְכֵן הִנְהִיג הַגָּאוֹן זַ"ל דְּלֹא כְּהַגָּהוֹת מִנְהָגִים וְעַיֵּן סוֹף סִימָן נ"א. וְאֵין אוֹמְרִים 'שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף'. כָּתַב הַטַּ"ז (סק"ו), וְנִרְאֶה לִי דְּמַתָּר לַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד עַל חָכָם שֶׁמֵּת וְלַיְשֵׁב עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע בְּתִשְׁעָה בְּאָב וַאֲפִלּוּ אַחַר חֲצוֹת כְּמוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. שָׁלָ"ה (תענית פרק נר מצוה אות א): אֵין לַיְלֵךְ יָחִיד בְּעֵת קְרוּשׁ לְבָנָה, עַיֵּן שָׁם: ד (ז) **תַּחֲנוּן.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ק כג) אִם חָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּשַׁבָּת וְיֵשׁ מִילָה, אוֹמְרִים יוֹצֵר בְּמִילָה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דְּמַתָּר לְהַנִּיחַ תַּחְתָּיו שַׂק אוֹ כַּר קָטָן, וְגַם יוּכַל (ט) לֵישֵׁב עַל סַפְסָל נָמוּךְ לְמִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לֵישֵׁב עַל הָאָרֶץ: **(יב) מִיָּד אַחַר שֶׁיָּצְאוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּהוֹלְכִין אַחַר כָּךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסוֹף הַסִּימָן, וְעִם שִׁעוּר זֶה יִמָּשֵׁךְ עַד חֲצוֹת דְּאָז רַשַּׁאי לֵישֵׁב עַל הַסַּפְסָל: **(יג) וּמַאֲרִיכִין עִם הַקִּינוֹת וְכוּ'.** כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֵת הַהוּא: **(יד) וְאֵין מַדְלִיקִין וְכוּ'.** מְשׁוּם דִּכְתִיב (איכה ג ו) 'בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי' וְגוֹ': **(טו) כִּי אִם נֵר אֶחָד.** וּלְפִי מִנְהָגֵנוּ (י) שֶׁכָּל הַקָּהָל אוֹמְרִים 'אֵיכָה' בְּלַחַשׁ עִם הַחַזָּן וְגַם קִינוֹת, יֵשׁ לְהַדְלִיק נֵר אֶחָד בְּכָל שְׁכוּנָה, שֶׁעַל יְדֵי הַדְּחַק יוּכְלוּ לוֹמַר קִינוֹת לְאוֹרוֹ. וְאֵין מַדְלִיקִין נֵר תְּפִלָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (יא) בְּתִשְׁעָה בְּאָב שַׁחֲרִית, וּלְמִנְחָה מַדְלִיקִין. וְלִבְרִית מִילָה (יב) מַדְלִיקִין נֵרוֹת בְּשָׁעָה שֶׁמְּבִיאִין הַתִּינוֹק לָמוּל: **ד (טז) אֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן וְכוּ'.** בְּשַׁחֲרִית מַשְׁכִּימִין קְצָת לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְאִם עַל יְדֵי זֶה יִגְמְרוּ לוֹמַר קִינוֹת זְמַן הַרְבֵּה קֹדֶם חֲצוֹת (יג) טוֹב שֶׁלֹּא לְהַשְׁכִּים כָּל כָּךְ: **(יז) מִשּׁוּם דְּמִקְרֵי מוֹעֵד.** כְּדִכְתִיב (שם א טו) 'קָרָא עָלַי מוֹעֵד' וְגוֹ', וּמִכָּל מָקוֹם מֻתָּר (יד) לַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד עַל חָכָם שֶׁמֵּת וְלַיְשֵׁב עַל גַּבֵּי קַרְקַע וַאֲפִלּוּ אַחַר חֲצוֹת, דְּכָל הַהוּא יוֹמָא קָבוּעַ לִבְכִיָּה וְהֶסְפֵּד וּלְעִנְיַן זֶה לֹא אִשְׁתְּחִינַן בְּמַאי דְּקָרוּי מוֹעֵד: **(יח) 'אָסֹף אֲסִיפֵם'.** בְּנִגּוּן 'אֵיכָה': **(יט) וְלֹא 'לַמְנַצֵּחַ'.** דְּכְתִיב שָׁם (תהלים כ ב) 'יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה יְשַׂגֶּבְךָ' וְגוֹ' וְאֵין שַׂיָּךְ לוֹמַר זֶה: **(כ) וְלֹא פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת.** דְּלֹא

שַׁעַר הַציּוּן

(ט) פְּשׁוּט דְּבְאֹפֶן זֶה גַּם לְמַהֲרִי"ל מֻתָּר: **(י)** ט"ז (סק"ה) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ג) עַיֵּן שָׁם: **(יא)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יב) בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ות"ב): **(יב)** פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ט): **ד (יג)** אֵלִיָּה רַבָּה (שם): **(יד)** ט"ז (סק"ו) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(טו)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז): **(טז)** אַחֲרוֹנִים: **(יח)** עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ותיבת אבל): **ה (יח)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יז): **ו (יט)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יח) וּמַלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב (סק"א): **(כ)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב כח ח"ב). וְעַיֵּן בְּקֶרֶבֶן נְתַנְאֵל בְּפֶרֶק אֵלּוּ מְגַלְּחִין אות ע"ג (מרדכי פ"ג סי' לז אות ט) וּבְתַעֲנִית פֶּרֶק ד' אות י"ז (סי' לח אות א) שֶׁהִסְכִּים כֵּן לִדְינָא וְכֵן מְצַדֵּד בְּסַפָּר יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב (סק"ב): **(כא)** אֵלִיָּה רַבָּה (שם) בְּשֵׁם מַלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב (שם): **(כב)** הַמַּלְבּוּשֵׁי יוֹם טוֹב (שם) סָתַם הַדָּבָר דְּבִיּוֹם מַתָּר, וְהָאֵלִיָּה רַבָּה (שם) בְּאֵר הֵיטֵב דְּהֵינוּ לְאַחַר הַקְּבוּרָה. וְהֵנָּה כָּל זֶה הוּא לְשִׁיטַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) וְאֵלִיָּה רַבָּה (שם) דְּאַף תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים יֵשׁ לְהָקֵל, אֲבָל לְדַעַת הַמַּחְמִירִין דְּבְתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים אָסוּר, כָּל שֶׁכֵּן דְּבְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁהוּא יוֹם מַר בְּוַדַּאי אָסוּר: **ז (כג)** הַגְּרַ"א:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah